

Набоков Роман Геннадійович
кандидат мистецтвознавства,
старший викладач,
Харківська державна академія культури

ТЕХНОЛОГІЯ ТА РЕЖИСУРА ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ АКЦІЇ

Політична акція як театралізоване явище є публічно-політичною дією, яка спрямована на привертання уваги ЗМІ й суспільства з метою утвердження або нівелювання авторитету та сили впливу суб'єктів влади. Театралізація як творчий метод існування сучасної політичної акції полягає у створенні художнього образу шляхом синтезу документального матеріалу і вимислу засобами театру.

На нашу думку, слід розмежовувати політичних організаторів та творчих виконавців-режисерів політичної акції. Розгляд відмінностей і єдності діяльності означених соціальних суб'єктів дозволяє виснувати про складність системи практичного функціонування політичної акції. Слід зазначити, що до організаторів належать ідеологи-замовники, які, навіть не беручи безпосередньої участі у формуванні видовища через громадські організації та установи, контролюють та спрямовують усі процеси, пов'язані з втіленням політичних цілей і завдань [6, с. 37]. Виконавцями є люди й групи людей, організації та установи, що беруть участь у реалізації ідей політичної акції. Серед виконавців виокремлюється соціальна група, яка координує художню і технічну діяльність виконавців. Використовуючи загальноприйнятий науковий термін, визначимо цю соціальну групу виконавців як режисерсько-постановчу. Головним соціальним суб'єктом серед виконавців є режисер політичної акції. Саме він, як основний «тлумач» ідеї замовника, організовує і спрямовує творчий процес усієї групи виконавців для досягнення результату, що представляє естетичну цінність. Засобом діяльності соціальних суб'єктів стає художнє ідейно-тематичне трактування політичної ідеї. Водночас важливо зауважити, що всі елементи підготовки-організації політичної акції набувають відображення і матеріалізуються в сценарії. Сценарій визначається як сюжетна схема, згідно

з якою створюються політичні акції. Сценарій політичної акції – поліструктурний. У ньому одночасно набувають відображення такі елементи: 1) художній задум – сценарій; 2) естетичне втілення задуму – постановочний план; 3) організаційно-технічне втілення. Водночас в основі політичної акції простежується класична композиційна структура вистави (експозиція, зав'язка, розвиток дії, кульмінація, розв'язка). Відповідно до сценарію здійснюється постановка політичного масового видовища [1, с. 48].

На думку О. Груєвої, під час практичного функціонування політичної акції мають значення наступні фактори: естетичного впливу політичного масового видовища, переключення уваги об'єкта, особливості об'єкта в політичній акції, значущість особи політичного лідера, фактор впливу на об'єкт через три своєрідні кола людського сприйняття і специфіка передання політичної інформації засобами художніх образів та символів. Серед перелічених чинників доволі важливим є естетичний фактор, в основі якого – краса, художність суб'єкта, наявність у ньому або у взаємодії з ним процесу художньої творчості [3].

Звичайно, існують різні типи політичних акцій, форми їхнього проведення мають свої особливості. Отже, цікавішим виглядає розріз політичних акцій за критеріями (тактикою та засобами досягнення цілей) у моніторингу Центру дослідження суспільства.

1. Конвенційні – відомі й загальноприйняті форми протесту, які не чинять безпосереднього тиску на цілі протесту (наприклад, пікети, мітинги, демонстрації, перформанси, флешмоби).

2. Конфронтаційні – протестні акції, що передбачають безпосередній тиск на цілі протесту («пряма дія»), але не супроводжуються завданням безпосередньої шкоди людям або майну (наприклад, блокування, перекривання руху, страйк, голодування)

3. Насильницькі – протестні дії із завданням (або погрозою завдання) безпосередньої шкоди людям або майну (наприклад, побиття або вандалізм) [9].

Політичним акціям притаманні наступні ознаки: видовищність та ілюзійність; інтерактивність; презентаційність; аніпулятивність і маркетингова прагматичність; карнавальність; гедоністичність; зірковість (культивування

ідолопоклонства в публіки перед екранними знаменитостями). Поняття «зірки» – найважливіша категорія шоу-політики і політичного маркетингу. Під зіркою мається на увазі успішна особистість, організація або успішне співтовариство, що має ознаки політичного бренду, а точніше – медіа брендів [5, с. 8]. У політичних акціях зірками фігурують знайомі багатьом популярні і «розкручені» політичні лідери, високопоставлені чиновники, а також видатні діячі шоу-бізнесу, кіно, театру, спорту. За допомогою зірки значно простіше і легше продати ідею, поліпшити імідж партії, руху, поділитися необхідною емоцією з масовим глядачем [8, с. 7].

Перший, підготовчий етап режисури політичної акції виначається передусім тим, що з моменту прийняття рішення про проведення політичної акції треба визначити її мету, тип, дату та місце проведення. Обов'язковим під час підготовки є визначення учасників. Таким чином створюється простір театральності. Ключовий момент в організації акції – її реєстрація. Особливість акції визначається, окрім іншого, датою її проведення. Зазвичай захід присвячують до дати, значимої для якої-небудь політичної події. Масштабні акції зазвичай проводять у вихідні, що дозволяє мобілізувати велику кількість учасників [4, с. 49].

Наступним кроком у підготовці акції є написання сценарію, підбір реквізиту та виготовлення декорацій. Слід зазначити, що декораціями для політичної акції є природний ландшафт, будинки тощо, тобто середовище, у якому вона буде проведена. Д. В. Громов декораціями вважає і працівників владних структур, які присутні на акції. Загрожі поліції, спецтехніка (водомети, машини для затриманих), турнікети-металодетектори – обов'язковий антураж опозиційної акції, декорації, що надають дії додаткової екстремальності [2]. Якщо готується концертна програма або мітинг-концерт, то слід зважати, що процес підготовки концертно-видовищної програми охоплює такі елементи:

- об'єкт діяльності: аудиторія, глядачі (групи, колективи людей і окремі особистості);
- суб'єкт діяльності: постановники, організатори концертно-видовищних програм;

- напрям концертно-видовищної програми (процес впливу суб'єкта на об'єкт) з усіма її компонентами (мітинг-концерт, який передбачає виступи політиків, митців та їхню агітацію за певних політичних діячів, або концерт, присвячений певній даті, що також проводиться за участі політичних лідерів). Такими є мета і зміст програми, форми організації аудиторії, засоби і методи, які використовуються для здійснення поставлених перед ними завдань [8, с. 42].

Другим етапом режисури є безпосередньо проведення політичної акції. Робота режисера на цьому етапі полягає в тому, що він передусім перевіряє готовність усіх служб, а потім під час акції повинен контролювати її перебіг та корегувати дії учасників, тому що стратегія і тактика вуличної акції зумовлюють наявність загальної концепції поведінки під час акції. Тому режисер підтримує зв'язок з ЗМІ – так акція отримає якомога ширшого розголосу. Зокрема він повинен стежити, щоб акціоністи, в обмін на лояльність і захист поліції, дотримували правил проведення акції: не виходили за офіційно дозволені територіальні та часові межі заходу, не порушували його формат (наприклад, якщо дозволений мітинг – не намагалися влаштувати ходу), не здійснювали дій, які були б розцінені як незаконні. Таким чином, робота режисера полягає в контролі за перебігом політичної акції [6, с. 42].

Третій етап проведення політичної акції – заключний. Акція, як театралізована дія, не завершується після того, як її учасники розходяться по домівках. На режисера чекає надзвичайно важливий етап: організація відправлення учасників акції та забезпечення доставки застосованих технічних засобів і техніки. Після цього починається етап осмислення, переосмислення та пропаганди результатів акції. Полем для продовження акції стає преса політичних рухів, телебачення і, особливо, віртуальний простір Інтернету, який нині відіграє найважливішу роль у діяльності субкультур, які є активними організаторами та учасниками політичних акцій [9, с. 46.]

Основне завдання політичної акції – донести відповідні ідеї до свідомості глядачів, впливаючи на їхнє емоційне сприйняття. У цьому контексті політична акція має певні властивості: по-перше, зацікавлює велику кількість людей;

по-друге, охоплює своєрідні три кола психологічного впливу (візуальний, аудіальний, кінестетичний); по-третє, має велику силу долучення таким чином, щоби учасники стали носіями тієї чи іншої інформації [6. с. 44]. Отже, режисер повинен зважати на фактори, що сприяють цьому впливу, водночас враховуючи і специфіку емоційного сприйняття об'єкта. Розгляд режисури політичної акції охоплює розуміння політичної акції як твору мистецтва. Чим більшою мірою політична акція є твором мистецтва і чим більше вона піднесена емоційно, тим швидше політичні ідеї, закладені в ній, сприймаються об'єктом. Таким чином, одна з цілей політичної акції повинна збігатися з метою мистецтва. Слід зауважити, що чим більші за масштабами, кількістю та чим різноманітніші за якістю засобих удожнього вираження політичної ідеї, тим більший емоційний вплив на глядачів має політична акція.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бавикіна В. М. Політичний акціонізм у сучасному мистецтві як соціальна дія. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право.* № 3/4 (35/36).2017. С.46-50.
2. Громов Д. В. Уличные акции молодежных политизированных сообществ как объект социально-антропологического изучения: автореф.дис. ... д-ра ист. наук, спец. 07.00.07. Москва, 2013.38с.
3. Груєва О. В. Політичний акціонізм: поняття, форми, досвід використання у політичному процесі. *Політичне життя.*2018. №1.С. 20–25.
4. Мезинцева Ю. А. Арт-рынок как провокация искусства. *Вопросы культурологии.* Москва: Ибис, 2008. № 7. С.49.
5. Музыкант В. Л. Формирование бренда средствами рекламы и PR: учеб. пособие. Москва: Экономистъ,2004. 606 с.
6. Набоков Р. Політична акція як особливий вид режисури масових видовищних форм. *Культура України* № 69. 2020.С. 34-45
7. Русакова О. Ф. Дискурс политического бренда. *Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия «Социально-гуманитарные науки».* № 9. 2007. С. 37.

8. Саламанюк Т. Передпомаранчевий синдром: в пошуках нової революції. URL: <https://www.cslr.org.ua/peredpomarancheviy-sindrom-v-poshukah> (дата зверення: 15.02.2021).

9. Хома Н. М. Соціалізуючий вплив акціонізму: мистецько-політичний синтез в проекції моделювання політичної поведінки. *Актуальні проблеми політики*. № 53. 2014. С. 40-47.

Наумкіна Світлана Михайлівна

доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політичних наук і права,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Карагіоз Руслан Степанович

кандидат політичних наук, доцент
кафедри адміністративної діяльності поліції,
Одеський державний університет внутрішніх справ

КУЛЬТУРНИЙ ШОК І ПОЛІТКОРЕКТНІСТЬ ЯК НАСЛІДКИ ПОЛІТИКИ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ

Протягом багатьох років держави-члени ЄС намагаються адекватно реагувати на імміграцію, що являє собою досить парадоксальний феномен. Вона сприймається як така, що сприяє рішенню демографічних і економічних проблем, але одночасно як така, що може провокувати соціальну нестабільність і розглядатися як погроза внутрішньої безпеки країн Союзу. І тому увага дослідників до явища культуралізму є значною протягом значного часу.

Поняття «мультикультуралізм», яке функціонує в науці, не має однозначного змісту. У його тлумаченні виокремлюються дві тенденції: використання терміну в якості синоніму до «культурного плюралізму», який передбачає багато самостійних культур, співіснування яких веде до фрагментації культури, і друге розуміння мультикультуралізму – співіснування і взаємодія великої кількості культур.

Як відомо, розв'язання проблеми взаємодії культур у рамках полікультурного суспільства розкривається в трьох концепціях: асиміляційних («плавильного казана»); плюралістичних (модель «Salad Bowl»), «культурного